

Αρχιτεκτονική παράδοση και σύγχρονος σχεδιασμός

Δ. Α. Κατζουράκης – Αρχιτέκτων, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Είναι γεγονός πως η αρχιτεκτονική δημιουργία για να είναι γόνιμη, στην διαδρομή της περνά από επίπονες και βασανιστικές διαδικασίες και προσπάθειες, πολλές φορές εξοντωτικές. Είναι το αποτέλεσμα της «γέννας» του καινούργιου, του πραγματικά νέου. Στο πέρασμα των εποχών με την έννοια των περιόδων, κάθε φορά υπάρχει η πρόκληση, στην δουλειά μας, πως η αρχιτεκτονική θα δώσει τις δικές της απαντήσεις, πως θα εκφράσει με τον δικό της μοναδικό τρόπο τις σύγχρονες ανάγκες, προσπαθώντας να κινηθεί πάνω στο αόρατο όριο που συνδέει το παλιό με το καινούργιο, το παρελθόν με το παρόν, μαζί - ταυτόχρονα. Τα καινούργια κτίρια θα ακουμπήσουν κοντά ή δίπλα στα παλιά που προϋπήρχαν, αλλά και σ' αυτά που θα κτιστούν στο μέλλον. Πάντα τα προβλήματα θα είναι ίδια. Αυτό που μας διαφοροποιεί είναι ο τρόπος, η ματιά που βλέπουμε κάθε φορά τα πράγματα. Όλα πρέπει να γίνονται με μέτρο τον άνθρωπο, την κλίμακα του και τις ανάγκες του.

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Χαιρετισμοί

Κυρίες και Κύριοι

Αγαπητοί φίλοι και φίλες

Όταν περίπου από 3 μήνες περίπου μου τηλεφώνησε η κα Κρεμέζη και μου πρότεινε να λάβω μέρος στην σημερινή ημερίδα με μία εισήγηση με το θέμα για το οποίο συγκεντρωθήκαμε σήμερα. Δέχτηκα με προθυμία και αρκετά καλή διάθεση.

Ομολογώ, με κάθε ειλικρίνεια ότι όσο πέρναγε ο καιρός και η βαθειά κρίση που περνά η χώρα μας, ο οικονομικός Αρμαγεδών που έχει ξεσπάσει, η φτωχοποίηση της μεσαίας τάξης και η πλήρης ανέχεια πολλών κοινωνικών στρωμάτων, άρχισα να κάνω πίσω, άρχισα να διερωτώμαι ότι ποιόν ενδιαφέρουν τώρα τα σχετικά με την παράδοση και τον Αρχιτεκτονικό Σχεδιασμό, τώρα μάλιστα που η οικοδομική δραστηριότητα, έχει σχεδόν μηδενιστεί στην Επικράτεια. Δεν θα ήξερα τι να απαντήσω σ' αυτόν που θα αντιπρότεινε στις θέσεις μου την λαϊκή παροιμία: «Εδώ καράβια χάνονται βαρκούλες αρμενίζουν».

Ωριμότερα σκεπτόμενος, αποφάσισα ότι τώρα είναι μια καλή στιγμή να σκεφτούμε, γιατί τώρα μας προσφέρεται τουλάχιστον χρόνος για να διατυπώσουμε κάποιες σκέψεις που μας γεννά η αγάπη που έχουμε γι αυτόν τον μοναδικό και υπέροχο τόπο που είχαμε την τιμή να γεννηθούμε και να ζήσουμε, έτσι ώστε σε μια νέα επανεκκίνηση να αποφύγουμε τουλάχιστον τα λάθη μας και να αναθεωρήσουμε πιθανόν νεφελώδη θεωρητικά σχήματα και εύκολες λύσεις.

Διαπιστώσεις – γενικότητες

Διαβιώνουμε λοιπόν και λειτουργούμε σε ένα τόπο που τον χαρακτηρίζουν οι εξαιρετικά έντονες εναλλαγές του φυσικού τοπίου είτε πρόκειται για την ηπειρωτική χώρα ή τα νησιά του Αρχιπελάγους. Οι Κυκλάδες ειδικότερα, με τη γυμνότητα και την τραχύτητα του φυσικού τόπου, με τα πετρώδη εδάφη και το έντονο φυσικό ανάγλυφο, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Το επιθετικό φως κυρίως το καλοκαίρι, το ήπιο μεσογειακό κλίμα, η απίστευτη ποικιλία και οι εναλλαγές ανάλογα με την εποχή των χρωμάτων, οι υφές, η αυτοφυής χλωρίδα με την οποία η φύση γενναιόδωρα πλουτίζει τα νησιά, οι ιδιόμορφες κορυφογραμμές και η σχέση τους με την οριζοντιότητα της θάλασσας, δημιουργούν ένα σύνολο μοναδικό και ανεπανάληπτο. Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον η αδιάλειπτη παρουσία του ανθρώπου εδώ και πολλές χιλιετίες λειτουργούσε σε πλήρη συνέχεια και αρμονία.

Τα πρώτα μου ταξίδια στις Κυκλάδες άρχισαν το 1960, σπουδαστής της Αρχιτεκτονικής, στη Σαντορίνη, για να δω με τα μάτια μου τις παρεμβάσεις που έγιναν μετά τον καταστροφικό σεισμό. Στη συνέχεια οι επισκέψεις συνεχίστηκαν στην Αμοργό, Κίμωλο και Σίφνο το 1965. Από τότε λοιπόν, 50 χρόνια πίσω, διαπιστώνει κανείς πως οι άνθρωποι διαχειρίζονται ακόμα τους χώρους με το μέτρο που τους υποδεικνύει ο τόπος τους και οι ανάγκες τους. Η αρχιτεκτονική που αναπτύχθηκε στις Κυκλάδες έως τότε, βεβαιώνει την αέναη προσπάθεια του ανθρώπου να κατοικήσει μέσα σ' αυτό το μαγικό περιβάλλον σύμφωνα με τις νομοτέλειες που ο τόπος επέβαλε.

Η δομική εμπειρία μεταδιδόταν από γενιά σε γενιά. Άπειρες προσπάθειες, χιλιάδων ανθρώπων δημιούργησαν, αυτά της απίστευτης ομορφιάς οικιστικά σύνολα, που διακρίνονται από έναν απόλυτο σεβασμό στη φύση. Οικιστικά σύνολα ενταγμένα σε ένα ανθρωποκεντρικό φυσικό περιβάλλον με τις ξερολιθιές και τα αρχέγονα μονοπάτια της υπαίθρου, όλα βγαλμένα από τις ανάγκες της ζωής, ακολουθώντας το μέτρο του καθημερινού βίου, την κλίμακα του ανθρώπινου μόχθου. Φύση και Αρχιτεκτονική, συνταιριαγμένες απόλυτα σε ένα αδιαίρετο σύνολο που το ένα δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς το άλλο.

Τι συνέβη και πολλά έχουν αλλάξει; Κυρίως έχει αλλάξει ο τρόπος που ζούμε με συνέπεια να αλλάξει και ο τρόπος που κτίζουμε. Ένας νέος τρόπος ζωής με κυρίαρχα αστικά χαρακτηριστικά, έχει μετακομίσει στους οικισμούς. Ένας νέος τρόπος ζωής έχει επιβληθεί με χίλια δύο μέσα (media, life style, τύπος και κυρίως η τουριστική έκρηξη) δημιουργώντας πρότυπα όπου το βασικό μέλημα είναι το γρήγορο και άμεσο ατομικό κέρδος. Μια λευκή έκρηξη, σαν λευκή επιδημία έχει μεταδοθεί ταχύτατα χωρίς να έχει βρεθεί αντίδοτο. Όπου και να στρέψεις το μάτι σου, αλλού περισσότερο (βλέπε Μύκονο), αλλού λιγότερο, λευκοί άμορφοι και ασχεδίαστοι όγκοι με λείους επιχρισμένους τοίχους που μοιάζουν πλαστικοί. Σε αντίθεση με τους παλιούς τοίχους, καμωμένους με πέτρα, επιχρισμένους με κυματιστούς σοβάδες, με γήινα χρώματα, όπου το φως διαχέεται.

Βέβαια ένας σχετικός αριθμός των οικισμών έχει εξελιχθεί κάπως ικανοποιητικά, κυρίως αυτοί που άρχισαν να προστατεύονται από θεσμοθετημένους κανόνες της Πολιτείας από τις αρχές του 1970. Στο μεγαλύτερο όμως μέρος των οικισμών η χωρίς κανόνες δόμηση, υποβαθμίζει και απαξιώνει το δομημένο τοπίο. Γεγονός επίσης είναι πως πολλές περιοχές που κυρίως δέχτηκαν τις πιέσεις της Τουριστικής έκρηξης γνώρισαν μια διάχυτη ανάπτυξη οικοδόμησης έξω από τα όρια των προστατευμένων οικισμών σε αγροτικά τοπία ή και παραθαλάσσια με εξαιρετική ποιότητα, με συνέπεια την αλλοίωση και συχνά την καταστροφή αυτού του προστατευμένου πυκνώματος των οικισμών.

Πιστεύω πως η συντήρηση αυτής της ανάπτυξης πλήττει μεσοπρόθεσμα την ποιότητα ζωής των οικισμών και την οικονομική τους προοπτική. Όπως έθιξα προηγουμένως αυτές οι στρεβλώσεις μεγιστοποιούνται με την επικράτηση μίας ομοιομορφίας που οδηγεί στην απώλεια της ιδιαίτερης ταυτότητας των περιοχών. Παράλληλα οι μηχανισμοί και η κυρίαρχη λογική τους, δηλαδή το ατελές και αλλοπρόσαλλο θεσμικό πλαίσιο, τα υποστελεχομένα Πολεοδομικά Γραφεία και οι Επιτροπές Αρχιτεκτονικού Ελέγχου, η οικοδομική πίεση και συχνά η ανεπαρκής διαδικασία ελέγχου κατά την διάρκεια της κατασκευής, επιτείνει το όλο πρόβλημα.

Ερωτήματα για διευκρίνιση

Πως θα διατηρηθεί ο πλούτος και η διαφοροποίηση των ποικίλων πολιτιστικών τοπίων των νησιών που σιγά-σιγά καταστρέφονται ενώ σε πολλές περιοχές τείνουν να εκλείψουν από την αλόγιστη διαστολή και επέκταση των οικισμών στις εκτός σχεδίου περιοχές με τις εξόφθαλμες πολλές φορές παραβιάσεις των κανόνων δόμησης; Πως θα συντηρηθεί και θα συνεχίσει να υπάρχει αυτό το ανθρωπογενές τοπίο με τις μικρής κλίμακας κατασκευές, με υψηλή αισθητική και ευρύτατη παιδαγωγική αξία (ξερολιθιές, αλώνια, θημωνιές, μονοπάτια, πηγές κ.λ.π.); Η μίμηση με την αδιάκριτη και ά-

νευ όρων αποδοχή στο σχεδιασμό των προγονικών προτύπων και το μουσειακό πάγωμα θα λύσει το πρόβλημα; Μεγάλο ερωτηματικό.

Μερικές σύντομες απαντήσεις

Κατά την προσωπική μου άποψη, μια πρώτη απάντηση σ' αυτά τα κύρια ερωτηματικά είναι η προσπάθεια για την δημιουργία συνθηκών σχεδιασμού που θα αναπτύσσονται σ' ένα νέο περιβάλλον καλλιεργημένο και οικονομικά αυτόρκες. Σήμερα όπως είπαμε υπάρχει άφθονος χρόνος για να σκεφτούμε, μιας και η σχεδόν πλήρης αδρανοποίηση της οικοδομικής δραστηριότητας μας προσφέρει τουλάχιστον αυτό.

Με ποιόν τρόπο λοιπόν κτίζει κανείς σ' ένα τόπο, σ' ένα περιβάλλον διάσπαρτο με ερείπια χιλιετιών, με συλλογικές μνήμες, με μεγάλους αρχαίους πολιτισμούς όπου αναπτύχθηκε ένας λαϊκός πολιτισμός εξαιρετικής ποιότητας και σημασίας; Πως θα ενταχθεί ένα νέο και σύγχρονο κτίσμα δίπλα σ' αυτά που προϋπήρχαν; Το θέμα είναι δύσκολο και φυσικά μοναδική απάντηση δεν υπάρχει.

Μέχρι σήμερα ο προβληματισμός για τον σχεδιασμό και η προσπάθεια του αρχιτέκτονα περιοριζόταν σε χειρισμούς του αυτονόητου, που και αυτό βασίστηκε στη μελέτη και έρευνα των μικρών κυβιστικών κυκλαδίτικων συνόλων που τόσο επηρέασαν τους πρωτοπόρους του μοντερνισμού. Η διαχρονική όμως απάντηση στο ερώτημα που θέσαμε, θα λαμβάνει υπ' όψιν της ταυτόχρονα αυτό που υπήρξε και το καινούργιο που δημιουργείται, ώστε το μελλοντικό παρόν να είναι μια συνισταμένη και των δυο, του παλιού και του νέου. Μόνο μια τέτοια απάντηση θα έχει εγκυρότητα που θα πιστοποιείται από την αλήθεια του χρόνου.

Σήμερα, λοιπόν που έχουμε χρόνο, ας αναζητήσουμε μια νέα αναγνώριση των χαρακτηριστικών της πολιτιστικής μας ταυτότητας με αφετηρία το νέο τοπίο των νησιών μας. Ας επαναξιολογήσουμε τις προφανείς ταυτότητες των παραδοσιακών οικισμών που είναι οι μικροκλίμακες, το φυσικό φως, οι διαβαθμίσεις της σκιάς, η σχέση των κτισμάτων με το ανθρώπινο μέτρο, η κλίμακα του τοπίου, το ανάγλυφο, η σχέση του ιδιωτικού, του ενδιάμεσου και του δημόσιου χώρου.

Ο Αρχιτεκτονικός σχεδιασμός στις Κυκλάδες να πάρει τον χαρακτήρα μιας νέας μαθητείας. Στην διάρκεια αυτής της μαθητείας θα επαναξιολογηθούν η απίστευτη ποικιλότητα των οπτικών φυγών όπου μετακινείται το ανθρώπινο μάτι, η διάρθρωση των εδαφικών σχηματισμών, της βλάστησης των περιγραμμάτων των ακτογραμμών και των βουνοκορφών. Θα κατανοηθεί πως η όποια αρχιτεκτονική παρέμβαση είναι αποτέλεσμα των διαμορφωμένων συνθηκών του τόπου;

Τότε, λοιπόν, θα παραμερίσουμε την απομίμηση, την άκριτη αντιγραφή των προτύπων, που δεν αντικαθιστά την πλαστική επινόηση και την διανοητική λειτουργία του Αρχιτέκτονα. Σε βάθος χρόνου θα προκύψουν οι συνθήκες που θα διαμορφώσουν ένα νέο θεσμικό πλαίσιο που θα εκφράζει και θα καλύπτει τις νέες συνθήκες σχεδιασμού. Πρέπει δηλαδή να περάσουν πολλά χρόνια από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση νέων κτιρίων για να μπορέσουμε να απαντήσουμε με βεβαιότητα. Η συλλογική μνήμη οργανώνεται και συντηρείται μέσα από την συγκρότηση ενός πλέγματος αρνήσεων, ταυτίσεων, αντιθέσεων με τα προγονικά έργα, έτσι ώστε μια επιλεκτική ανασύνθεση του παρελθόντος θα στηρίζει τις αυριανές προοπτικές.

Στη Χάρτα των Αθηνών του CIAM (Διεθνές Συνέδριο Μοντέρνας Αρχιτεκτονικής) που έγινε τον μεσοπόλεμο στην Ελλάδα διαβάζουμε «Οι Αρχιτεκτονικές Αξίες πρέπει να διαφυλάσσονται γιατί είναι μέρος της ανθρώπινης κληρονομιάς και αυτοί που έχουν στην κατοχή τους ή είναι επιφορτισμένοι με την προστασία τους, έχουν την ευθύνη να πράξουν ότι είναι θεμιτό για να μεταδώσουν στους ερχόμενους αιώνες το ευγενές αυτό κληροδότημα». Σήμερα λοιπόν ας προσπαθήσουμε να διασώσουμε το κεκτημένο κατοχυρώνοντας παράλληλα τις προϋποθέσεις για την ιδανική μελλοντική παρέμβαση.

Τα ελλείμματα του θεσμικού πλαισίου

Η σχολαστική διερεύνηση του Θεσμικού πλαισίου κατέδειξε σημαντικά ελλείμματα κατά περίπτωση και ως προς την ισχύουσα νομοθεσία και ως προς την διαδικασία εφαρμογής των κανόνων δόμησης. Τα ελλείμματα αυτά κωδικοποιούνται στα πάρα κάτω σημεία:

1. Διαπιστώνεται πως η πλειοψηφία των 1215 οικισμών του Αιγαίου δεν προστατεύονται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Έχουν γίνει προσπάθειες τα τελευταία χρόνια αλλά με ρυθμούς χελώνας.
Απαιτείται συνεπώς μια εξειδικευμένη αντιμετώπιση των όρων δόμησης ανά νησί ή ομάδα οικισμών με βασικό πιλότο της ιδιαιτερότητες που συνθέτουν την Τοπική Αρχιτεκτονική Φυσιογνωμία, όπως για παράδειγμα α) ο καθορισμός των χρωμάτων σε τοίχους και κουφώματα, β) ο προσδιορισμός του τελειώματος των κτιρίων στέγες-δώματα-θόλοι, γ) η ποιότητα της επιδερμίδας των κτιρίων.
2. Διαπιστώνεται νομοθετικό έλλειμμα στους κανονισμούς για την ένταξη με έντεχνο τρόπο στα κελύφη των κτιρίων των νέων οικοδομικών τεχνολογιών (κλιματιστικά, ηλιακά, θερμοσυσσωρευτές, βιοκλιματικά κ.λ.π.)
Ήδη έχουμε αρχίσει να βλέπουμε πλήρη κάλυψη δωματίων με φωτοβολταϊκά πάνελ (Απίστευτο).
3. Διαπιστώνεται έλλειμμα αντιμετώπισης της ένταξης σε πυκνά προγράμματα αποκατάστασης όλων των στοιχείων που συντηρούν την μνήμη και συνθέτουν την εικόνα του οικιστικού συνόλου καθώς και του ανθρωποκεντρικού τοπίου που περιβάλλει τους οικισμούς (εκκλησίες, εργαστήρια, τσικαλαριά, πλακόστρωτα καλντερίμια, μανδρότοιχοι κ.λ.π.).
4. Διαπιστώνεται έλλειμμα στην συντήρηση, διατήρηση και συνέχεια της τοπικής τεχνογνωσίας και της σύζευξής της με τις νέες μεθόδους κατασκευής, όπως το οπλισμένο σκυρόδεμα ή σε κατασκευές από σίδηρο.
5. Υπάρχει σαφές έλλειμμα θέσπισης αποτρεπτικών όρων για δραστηκή μείωση της οικοδόμησης στην περιφέρεια των οικισμών, στην ευρύτερη ζώνη προστασίας που διακρίνει το οικιστικό σύνολο από τον υπαίθριο χώρο, καθώς και στις εκτός σχεδίου πόλης περιοχές όπου η καταστρατήγηση του ισχύοντα θεσμικού πλαισίου ξεπερνά κάθε όριο.
6. Αλλοιώσεις - καταστρατηγήσεις

Τα ελλείμματα που προαναφέραμε, ο ελλειμματικός έλεγχος της εφαρμογής του Θεσμικού Πλαισίου προκάλεσε μια σειρά αλλοιώσεων και καταστρατηγήσεων που γενικά κατηγοριοποιούνται στα εξής:

- Η επιθετική οικοδόμηση των τελευταίων 40 χρόνων έχουν αλλοιώσει τα πυκνώματα των συγκροτημένων παλαιών οικισμών με συνέπεια πυκνοί οικισμοί να καταλήξουν να είναι διάχυτοι στα όριά τους .
- Στην εκτός σχεδίου δόμηση Κανόνας σχεδόν έχει γίνει η εκμετάλλευση των έντονων εδαφικών κλίσεων με την αποκάλυψη των υπόγειων χώρων ως χώρων κύριας χρήσεως με συνέπεια την καταστρατήγηση του μεγίστου ύψους και των συντελεστών δόμησης.
- Κακές και άτεχνες εφαρμογές και κατασκευές ημιπαιθρίων χώρων με τρόπο αυθαίρετο και καλύψεις των δωμαίων με τελειώματα διαφορετικά από την επικρατούσα (στέγες αντί δωμαίων, κλπ.).
- Υπερβάσεις των συντελεστών δόμησης και κάλυψης με χρήση ψευδών Τοπογραφικών διαγραμμάτων.
- Αντικαταστάσεις παλαιών πλακόστρωτων αιωνόβιων καλντεριμιών με επιστρώσεις κακότεχνων σκυροδεμάτων ή σχιστολιθικών πλακών άλλης προέλευσης.
- Κραυγαλέες και κακόγουστες διαφημιστικές πινακίδες σε σημεία που αλλοιώνουν τον χαρακτήρα των κτιρίων αλλά παράλληλα κακοποιούν το Πολεοδομικό σύνολο.
- Εγκαταστάσεις μηχανολογικών κατασκευών σε εμφανή προκλητικά σημεία (ηλεκτρικά ρολόγια, θερμοσίφωνες, φωτοβολταϊκά, κλπ.).
- Οι οριοθετήσεις που έγιναν με ευθύνη των κατά τόπους Νομαρχιών το 1985, έγιναν πρόχειρα και πολλές φορές επέτειναν το πρόβλημα αλλοιώσεις του ορίου του Οικισμού.
- Εγκαταστάσεις κολυμβητικών δεξαμενών (πισίνες) μέσα στο θεσμοθετημένο όριο των οικισμών και το περίεργο με νόμιμες άδειες.

Επίλογος

Κλείνοντας θα ήθελα να σας δείξω μερικές προσπάθειες Ελλήνων Αρχιτεκτόνων που επιχειρούν και κτίζουν στις Κυκλάδες κινούμενοι πάνω στο όριο που περιγράψαμε μεταξύ του παλιού και του καινούργιου. Το μέλλον και ο χρόνος θα δείξει εάν αυτές οι προσπάθειες κυοφορούν το καινούργιο.

Οι αρχιτέκτονες διαπραγματεύονται με ποικίλους τρόπους την συνομιλία του κτίσματος με το τοπίο, με τις φυσικές και κτισμένες φόρμες, την γεωμορφολογία του τόπου και την διαχρονικότητα του τρόπου ζωής.

1. Κατοικία στην Τήνο - αρχιτέκτων Εμμανουήλ Χούπης

Η κατοικία βρίσκεται στο όριο ενός τυπικού Τηνιακού Οικισμού «Χατζηράδου».

Η πρόταση αποβλέπει στην ανέγερση μιας σύγχρονης κατοικίας σε ένα οικόπεδο που περιείχε υπολείμματα τοιχοποιίας με παραδοσιακά στοιχεία όπως, πατητήρι και πετρόχτιστο φούρνο κ.ά.

2. Κατοικία στη Σαντορίνη – αρχιτέκτων Αγνή Κούβελα

Απόπειρα μιας σύγχρονης ερμηνείας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής τυπολογίας διερευνώντας την σύνδεση του παρελθόντος και την παράδοση με ένα σύγχρονο λεξιλόγιο και όρους. Θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε σαν μια προσπάθεια συνομιλίας με το χθες χωρίς να το υποδύεται.

3. Κατοικία στην Αντίπαρο - αρχιτέκτονες DECA ARCHITECTURE

Χαρακτηρίζεται από μία προσπάθεια επαναδιαπραγμάτευσης της σχέσης της σύγχρονης αρχιτεκτονικής με ένα τρόπο που κυρίως επικεντρώνεται στη διαχείριση της μορφολογίας του εδάφους.

4. Κατοικία στην Αντίπαρο (Αλώνι) - αρχιτέκτονες DECA ARCHITECTURE

Η βραβευμένη αυτή πρόταση (Βραβεία Ε.Ι.Α. 2008) συνιστά την τολμηρότερη ένταξη ενός κτίσματος στο περιβάλλον των Κυκλάδων. Ένα όρυγμα στο τοπίο, ένα φράγμα, ένα ενδιάμεσο γραμμικό όριο, όπου επαναδιαπραγματεύεται όλα τα στοιχεία της τοπικής κτιριοδομίας, τα πλήρη – τα κενά, τα μέσα και τα έξω, το φυσικό και το τεχνητό. Αποτελεί μια σύγχρονη αντιγραφή των ξερολιθιών που ρυθμολόγησαν στο παρελθόν τις πλαγιές των κυκλαδίτικων λόφων με τοίχους αντιστήριξης που εξασφαλίζουν επίπεδες καλλιεργήσιμες επιφάνειες.

5. Κατοικία στην Κύθνο – αρχιτέκτων Κωνσταντίνος Δεκαβάλλας

Μια μοντέρνα σχεδιαστική πρόταση αρθρώνει την κατοικία σε ένα γεωμετρικό κάρναβο τετραγωνικό με έμφαση στην χρήση των ημιυπαίθριων χώρων.

6. Ξενία Μυκόνου – αρχιτέκτων Άρης Κωνσταντινίδης

Ένθετος εραστής με ενεργητικές θέσεις στο πρόβλημα της παράδοσης, ο σπουδαίος αυτός Έλληνας Αρχιτέκτονας δεν εγκατέλειψε ποτέ τις θέσεις του που συνοψίζονται ότι στο ότι αυτό που πρέπει να προσεχθεί και να μας εμπνεύσει στην παράδοση δεν είναι η εξωτερική μορφή αλλά η εσωτερική δομή και οι διαχρονικές ανθρώπινες ανάγκες που γεννούν την μορφή.

Είναι γεγονός πως η αρχιτεκτονική δημιουργία για να είναι γόνιμη, στην διαδρομή της περνά από επίπονες και βασανιστικές διαδικασίες και προσπάθειες, πολλές φορές εξοντωτικές. Είναι το διάφορο της «γέννας» του καινούργιου, του πραγματικά νέου. Στο πέρασμα των εποχών με την έννοια των περιόδων, κάθε φορά υπάρχει η πρόκληση στην δουλειά μας πως η αρχιτεκτονική θα δώσει τις δικές της απαντήσεις, πως θα εκφράσει με τον δικό της μοναδικό τρόπο τις σύγχρονες ανάγκες, προσπαθώντας να κινηθεί πάνω στο αόρατο όριο που συνδέει το παλιό με το καινούργιο, το παρελθόν με το παρόν, μαζί-ταυτόχρονα.

Τα καινούργια κτίρια θα ακουμπήσουν κοντά ή δίπλα στα παλιά που προϋπήρχαν, αλλά και σ' αυτά που θα κτιστούν στο μέλλον. Πάντα τα προβλήματα θα είναι ίδια. Αυτό που μας διαφοροποιεί είναι ο τρόπος, η ματιά που βλέπουμε κάθε φορά τα πράγματα. Όλα πρέπει να γίνονται με μέτρο τον άνθρωπο, την κλίμακα του και τις ανάγκες του.